

POJĘCIE PARTNER ŻYCIOWY W PERCEPCJI MŁODYCH DOROSŁYCH ŻYJĄCYCH W POJEDYNKĘ I W ZWIĄZKU NIEFORMALNYM

Katarzyna Adamczyk

Instytut Psychologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Institute of Psychology, Adam Mickiewicz University in Poznań

THE TERM 'A LIFETIME PARTNER' IN SINGLE AND PARTNERED YOUNG ADULTS' PERCEPTION

Summary. The present qualitative study explored the meaning of the term 'a lifetime partner' among single and partnered young adults, as well as between women and men. Three hundred and eighty six young adults (277 women and 109 men) aged 19-33 years old were asked to complete the following unfinished sentence "Lifetime partner means to me..." The results of qualitative and quantitative analysis showed that young adults perceived a lifetime partner as: (1) an important or the most important person to an individual; (2) a person who gives the feeling of safety, supports and who is reliable and is understanding; (3) a person who loves and who is loved, who cares and who is cared of, and who is trustworthy; (4) a person with whom you can form or you are planning to form a long-term relationship/marriage and have or not to have children. The analysis also revealed that, in general, single and partnered young adults, as well as women and men, in a similar way understood the term 'a lifetime partner'.

Key words: lifetime partner, single, partnered, young adults, sex differences

Wprowadzenie

Wczesna dorosłość to okres poszukiwania stałego partnera i łączenia się w pary na całe życie (Beisert, 1991). Zdolność do prokreacji oraz odpowiedzialnego podejmowania nowych ról społecznych (roli partnera, małżonka, rodzica, pracownika), a także tworzenia głębokiej więzi z partnerem oraz jej utrzymania uznawana jest za miarę dojrzałości społecznej i emocjonalnej w okresie wczesnej dorosłości (Seiffge-Krenke, 2003). Dla Eriksona (1997, 2002, 2004) wczesna dorosłość to okres rozwiązywania kryzysu intymność *vs.* izolacja i tworzenia (bądź nie) znaczącej, intymnej więzi z drugą osobą. Z kolei Havighurst (1981) wskazuje na osiem głównych zadań rozwojowych, jakie stoją przed młodymi dorosłymi, w tym m.in. wybór małżonka, uczenie się współżycia z nim, założenie rodziny i wychowywanie dzieci oraz prowadzenie domu. Jednocześnie, współcześnie obserwujemy ogromne zróżnicowa-

---

Adres do korespondencji: Katarzyna Adamczyk, e-mail, Katarzyna.Adamczyk@amu.edu.pl

nie i zindywidualizowanie ścieżek życiowych w okresie wczesnej dorosłości (Brzezińska i in., 2011), które dotyczy także życia małżeńskiego i rodzinnego (np. życie w pojedynkę, kohabitacja, monoparentalność, związki homoseksualne – por. Slany, 2006; Soons, Liefbroer, 2008). I tak na przykład w ostatnich dekadach w Stanach Zjednoczonych i Europie, w tym i w Polsce, liczba osób żyjących w pojedynkę stale rośnie (Poortman, Liefbroer, 2010; Sytuacja demograficzna Polski. Raport Rządowej Rady Ludnościowej, 2012). Dodatkowo, coraz większego znaczenia w życiu młodych dorosłych nabierają związki romantyczne o charakterze niemalżeńskim (Simon, Barrett, 2010).

Heterogeniczność życia małżeńskiego i rodzinnego wraz z rosnącą liczbą osób żyjących w pojedynkę skłania do podjęcia badań nad znaczeniem pojęcia *partner życiowy* wśród młodych dorosłych oraz określenia, czy pojęcie to może być odmiennie rozumiane przez młodych dorosłych żyjących w związkach nieformalnych i żyjących w pojedynkę. Można bowiem przypuszczać, iż różne doświadczenia w sferze romantycznych relacji, koncentrujące się wokół posiadania *vs.* braku partnera życiowego, mogą być powiązane z różnicami w rozumieniu pojęcia *partner życiowy*.

Nie tylko jednak obserwacje życia społecznego stanowią przesłankę do podjęcia badań nad znaczeniem pojęcia *partner życiowy*, ale także przegląd literatury, który ujawnia, iż pojęcie *partner życiowy* (ang. *lifetime partner*), choć powszechnie stosowane w polskich i anglojęzycznych opracowaniach z obszaru nauk społecznych, stosowane jest raczej w sposób intuicyjny, najczęściej bez określenia charakterystycznej dla niego treści. Implikuje to z kolei trudności w zakresie wskazania, czy dana osoba jest, czy też nie jest dla kogoś partnerem życiowym. Z punktu widzenia teorii i praktyki psychologicznej uzasadnione jest zatem poszukiwanie definicji, która precyzowałaby i eliminowałaby wieloznaczności oraz niejasności w treściowym wymiarze pojęcia *partner życiowy*. W związku z tym, w prezentowanych badaniach postawiono dwa główne cele badawcze: (1) określenie naukowego rozumienia pojęcia *partner życiowy* oraz (2) określenie społecznego rozumienia pojęcia *partner życiowy* wśród młodych dorosłych. Dodatkowo, celem badań uczyniono porównanie rozumienia pojęcia *partner życiowy* przez młodych dorosłych żyjących w pojedynkę i w związkach nieformalnych oraz przez kobiety i mężczyzn. Konieczność uwzględnienia płci w niniejszym opracowaniu wynika z istniejących różnic płciowych w sferze intymnych relacji oraz odmiennych społecznych oczekiwań co do podejmowania przez kobiety i mężczyzn ról małżeńskich i rodzicielskich (Miluska, 2001; Brannon, 2002). I tak zadania kobiety tradycyjnie definiuje się w odniesieniu do relacji z innymi ludźmi, spośród których największe znaczenie przypisuje się małżeństwu (Mandal, 2004). Od mężczyzn natomiast nie wymaga się skupienia na bliskich relacjach, lecz na pracy zawodowej i zapewnianiu bytu rodzinie (Brannon, 2002). Jak wskazują badacze, potrzeba nawiązywania bliskich więzi u mężczyzn nie cechuje się taką siłą jak u kobiet (Plopa, 2002), co sprawia, że kobiety bardziej niż mężczyźni inwestują w romantyczne związki (Cavanagh, 2007). W świetle tych uwag uzasadnione wydaje się zatem przypuszczenie, iż kobiety i mężczyźni mogą w odmienny sposób rozumieć pojęcie *partner życiowy*.

Prezentowane badania¹ obejmowały (1) przegląd literatury oraz (2) eksploracyjne badania o charakterze badań jakościowych. Przegląd literatury, choć dotyczył zasadniczo prac poświęconych psychospołecznej teorii rozwoju Eriksona oraz teorii przywiązania w dorosłości, obejmował także słowniki i encyklopedie z obszaru psychologii oraz socjologii rodziny i małżeństwa. Przeprowadzone analizy stanowiły ostatecznie podstawę dla sformułowania własnej definicji pojęcia *partner życiowy*.

Pojęcie *partner życiowy* w ujęciu słownikowym

Przegląd literatury psychologicznej został poprzedzony przeglądem słowników i encyklopedii z obszaru psychologii oraz socjologii rodziny i małżeństwa. Wyniki analizy literatury o charakterze słownikowym i encyklopedycznym prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Słownikowe ujęcie pojęcia *partner/partnerka*

Słowniki	Definicja
<i>Słownik wyrazów obcych</i> (1980, 1995)	<i>Partner</i> to współuczestnik gry, rozmowy, zabawy itp., towarzysz, współnik
<i>Słownik wyrazów obcych</i> (2001)	<i>Partner</i> to współnik, współuczestnik czegoś, współzawodnik
<i>Słownik języka polskiego</i> (1979)	<i>Partner</i> to współuczestnik gry, rozmowy, zabawy itp., towarzysz, współnik; ▲ <i>partner życiowy</i> <współmałżonek>
<i>Słownik współczesnego języka polskiego</i> (2000)	<i>Partner</i> to osoba, z którą się coś razem robi, z którą bierze się w czymś udział itp.; osoba, z którą się współżyje; <i>Partnerka</i> , na przykład filmowa, seksualna
<i>Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych</i> (2007)	<i>Partner</i> (<i>życiowy</i>) ◀ chłop <i>pot.</i> ◀ ▶ <i>partnerka</i> ▲ mężczyzna ▼ kochanek, konkubin, mąż, narzeczon, sympatia, ukochany <i>Partnerka</i> (<i>życiowa</i>) ◀ baba <i>pot.</i> , kobieta (czyjaś) <i>pot.</i> , kobita <i>pot.</i> ◀ ▶ <i>partner</i> ▲ mężczyzna ▼ kochanka, konkubina, narzeczona, sympatia, ukochana, żona

Źródło: opracowanie własne na podstawie słowników wymienionych w tabeli

Objaśnienie znaków:

- ◀ synonimy (wyrazy równoznaczne)
- ◀ ▶ antonimy (wyrazy o znaczeniach przeciwnych)
- ▲ hiperonimy (wyrazy o znaczeniu ogólniejszym)
- ▼ hiponimy (wyrazy o znaczeniu szczegółowszym)

¹ Wyniki badań zaprezentowane w artykule stanowią część badań przedstawionych w rozprawie doktorskiej pt: *Uwarunkowania braku partnera życiowego w okresie wczesnej dorosłości* napisanej pod kierunkiem Prof. UAM dr hab. Barbary Harwas-Napierały i obronionej w roku 2010 w Instytucie Psychologii UAM.

Tabela 1 ukazuje jedynie definicje pojęcia *partner* zawarte w słownikach języka polskiego, ponieważ w słownikach psychologicznych i socjologicznych nie ujęto pojęcia partner/partnerka. Spośród odnalezionych definicji słownikowych najbliższym problematyce prezentowanej pracy jest rozumienie partnera jako „towarzysza”, jako „osoby, z którą się coś razem robi, z którą bierze się w czymś udział”, „osoby, z którą się współżyje”; „kochanka”, „konkubina”, „męża”, „narzeczonego”, „sympatii”, „ukochanego”. Pojęcie partnerka występuje natomiast w kontekście takich hiponimów, jak „kochanka”, „konkubina”, „narzeczona”, „sympatia”, „ukochana”, „żona”, a także wraz z przymiotnikiem „seksualna”. Na podstawie określeń towarzyszących hasłu przedmiotowemu partner i partnerka w słownikach możemy stwierdzić, że partner/partnerka to osoba:

- 1) która może pełnić rolę towarzysza/towarzyszki,
- 2) z którą można wykonywać wspólnie różne czynności oraz działania,
- 3) z którą można podejmować aktywność seksualną (kochanek/kochanka),
- 4) do której można odczuwać sympatię i/lub miłość (sympatia, ukochany/ukochana), być z nią w związku formalnym, w którym pełni ona funkcję współmałżonka (żony, męża), związku nieformalnym (konkubin/konkubina) bądź też w związku nieformalnym z planami małżeńskimi (narzeczony/narzeczona).

Pojęcie *partner życiowy* w kontekście teorii rozwoju psychospołecznego Eriksona

Znaczenie, jakie Erikson przypisywał pojęciu partner ustalono dzięki procedurze analizy treści w formie analizy słów w kontekście (*key-words-in-context*), która została przeprowadzona poprzez (1) czytanie wybranych dzieł w oryginale i w polskim tłumaczeniu oraz (2) wynotowywanie z nich słowa kluczowego partner wraz z kontekstem, w jakim występowało. W pracach Eriksona w polskim przekładzie pojęcie *partner* (z uwzględnieniem form w liczbie pojedynczej, mnogiej oraz wszystkich form deklinacyjnych) pojawiało się 16 razy w 14 fragmentach. W tekstach oryginalnych określenie *partner* (w liczbie pojedynczej i mnogiej) wystąpiło łącznie osiem razy w ośmiu fragmentach. Różnice we frekwencji słowa kluczowego odnotowane między angielskimi a polskimi źródłami ujawniają, że Erikson nie zawsze posługiwał się terminem partner; stosował także dwa inne określenia, tj. *mate* i *counterplayers*. W tekstach Eriksona pojęcie partner: (1) odnoszone jest do osoby przeciwnej płci, (2) nie towarzyszy mu przymiotnik życiowy oraz (3) pojawia się w dwunastu kontekstach znaczeniowych, wśród których dwa zajmują centralne miejsce, tj. seksualność i genitalizm (pojęcie *partner* występuje w nim sześć razy) oraz miłość (wyraz *partner* pojawia się pięć razy). Erikson (1997) odnosi pojęcie intymności do takich stanów i sytuacji, jak: więź psychiczna, zespolenie fizyczne, bliskość i wspólnota; oznacza więc ona dla niego zarówno bliskość psychiczną, jak i seksualną (Erikson, 2004).

Na podstawie analizy poszczególnych kontekstów, w jakich pojawia się pojęcie partner w pracach Eriksona, można stwierdzić, że partner: (1) traktowany jest jako podstawowy czynnik społeczny w okresie wczesnej dorosłości, w której siłę witalną stanowi miłość; (2) to osoba, którą może być współmałżonek (mąż/żona) (*mate*); (3) to osoba, z którą pozostaje się w związku opartym na psychologicznej

i seksualnej intymności, możliwej jedynie przy osiągnięciu skonsolidowanej tożsamości, obejmujący także prokreację i posiadanie potomstwa; (4) to osoba, wobec której odczuwa się zaufanie, z którą podejmuje się wspólną aktywność, pracuje, wypoczywa oraz o którą troszczy się i odpowiada troską na prezentowane wobec niej zachowania.

Pojęcie *partner życiowy* w kontekście teorii romantycznego przywiązania w dorosłości

Hazan i Shaver (1987) uznają więź między osobami w dorosłości, czy też bardziej szczegółowo – romantyczną miłość – za integrację funkcjonalną trzech systemów: przywiązania, opieki i seksualności. Celem behawioralnego systemu przywiązania jest zaspokajanie potrzeb przywiazaniowych, które generalnie definiuje się w odniesieniu do trzech następujących komponentów (Nickerson, Nagle, 2005): (1) poszukiwania bliskości (*proximity-seeking*), które obejmuje dążenie do fizycznej bliskości z figurą przywiązania, przeciwstawianie się separacji i odczuwanie dystresu w sytuacji jej niedostępności, (2) bezpiecznej przystani (*safe haven*), tj. zwracanie się do figury przywiązania po pocieszenie, wsparcie i uspokojenie w obliczu zagrożenia lub niebezpieczeństwa oraz (3) bezpiecznej bazy (*safe base*), tj. użycie figury przywiązania jako bazy, z której podejmuje się aktywność eksploracyjną. Można wskazać na kilka różnic między relacjami przywiazaniowymi w dzieciństwie i w dorosłości (Nickerson, Nagle, 2005), m.in. (1) główną figurą przywiązania niemowlęcia jest rodzic, podczas gdy główną figurą przywiązania w dorosłości jest zazwyczaj bliski przyjaciel lub romantyczny partner, (2) relacje przywiazaniowe w dorosłości cechują się wzajemnością, to znaczy partnerzy stanowią dla siebie zarówno „dawcę”, jak i „odbiorcę” zachowań opiekuńczych, (3) niemowlęta poszukują kontaktu z rodzicem przede wszystkim w celu zredukowania lęku i dystresu, podczas gdy dorośli czynią to zarówno w celu obniżenia napięcia, jak i w celu udzielania wsparcia i angażowania się w relacje seksualne.

Drugim systemem behawioralnym konstytuującym romantyczne relacje w dorosłości jest system zachowań opiekuńczych, który służy, zdaniem Bowlbiego, utrzymywaniu poczucia bezpieczeństwa podobnie jak system przywiązania (Nickerson, Nagle, 2005). Badacze przywiązania definiują opiekę jako szeroki repertuar zachowań, które dopełniają zachowania przywiazaniowe i które mogą obejmować takie czynności, jak dostarczanie pomocy, pocieszanie, przywracanie zaufania, zachęcanie do autonomii (Feeney, Collins, 2001). W dorosłości dla wielu osób najważniejszym źródłem wsparcia i opieki staje się właśnie romantyczny partner (Feeney, Collins, 2001).

Trzeci z systemów behawioralnych stanowiących element relacji romantycznych w dorosłości to system zachowań związanych z aktywnością seksualną, która wraz z intymnością zwiększa prawdopodobieństwo utworzenia przywiązania, podobnie jak fizyczna bliskość oraz intymność sprzyjają rozwojowi więzi przywiazaniowej między niemowlęciem a matką (Fraley, Shaver, 2000).

Na podstawie kluczowych założeń teorii romantycznego przywiązania w dorosłości (ang. *romantic attachment*), mianem *partnera (romantycznego)* można określić

osobę, która: (1) jest główną figurą przywiązania w dorosłości; (2) zajmując centralną pozycję w sieci figur przywiązania w dorosłości, zaspokaja potrzeby przywiązaniowe, w tym pełni funkcję bezpiecznej bazy i przystani; (3) dostarcza opieki i wsparcia; (4) jest osobą, z którą podejmuje się aktywność seksualną.

Badania własne

Problem badawczy

Podstawowym celem badawczym w prezentowanych badaniach było określenie sposobu, w jaki młodzi dorośli będący w związkach nieformalnych i żyjący w pojedynkę oraz jak kobiety i mężczyźni rozumieją pojęcie *partnera/ki życiowego/jej*. Badania miały charakter eksploracyjny, stąd nie sformułowano w nich hipotez, a jedynie szczegółowe pytania badawcze o randze problemów badawczych:

1. Jakie cechy i zachowania młodzi dorośli wiążą z pojęciem *partner/ka życiowy/a*?
2. Czy posiadanie lub brak partnera/ki życiowego/jej różnicuje zakres cech i zachowań wiązanych z pojęciem *partner/ka życiowy/a*?
3. Czy płeć różnicuje zakres cech i zachowań wiązanych z pojęciem *partner/ka życiowy/a*?

Osoby badane i procedura badań

Badania zostały przeprowadzone w ciągu sześciu miesięcy – w okresie od stycznia do czerwca 2008 roku. Miały one charakter badań jakościowy przeprowadzonych w formie pisemnej. Osoby badane wraz z Kwestionariuszem Danych Osobowych, który służył zebraniu informacji na temat wieku, płci, wykształcenia, stanu cywilnego, formy związku, otrzymały kartkę, na której znalazło się następujące niedokończone zdanie: „*Partner/ka życiowy/a to dla mnie...*” Osoby badane zostały poproszone o dokończenie tego zdania i napisanie, kim dla nich jest partner życiowy. Jednocześnie, osoby badane zostały poinformowane, aby ich pisemna wypowiedź miała objętość nieprzekraczającą pół strony standardowego maszynopisu.

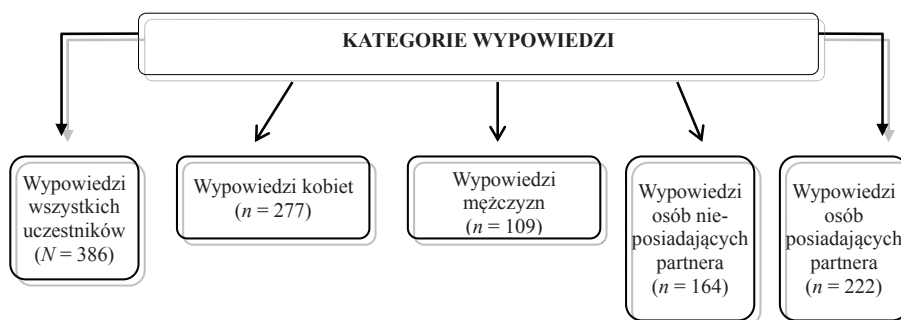
Na użytek badań własnych przyjęto, iż osoba żyjąca w pojedynkę to „osoba nieposiadająca partnera życiowego co najmniej od 6 miesięcy, ale wyrażająca chęć posiadania partnera życiowego w przyszłości”, natomiast osobę posiadającą partnera życiowego zdefiniowano jako „osobę posiadającą partnera życiowego co najmniej od 6 miesięcy i wyrażającą chęć posiadania partnera życiowego w przyszłości”. Przyjęty okres braku *vs.* posiadania partnera życiowego miał charakter arbitralny i zastosowano go w badaniach, podążając za propozycją innych badaczy (tj. Donnelly i in., 2001), których badania jakkolwiek dotyczyły braku partnera seksualnego, a nie życiowego. Jednocześnie, znaczenie chęci posiadania partnera życiowego, uwzględnionej w badaniach własnych, potwierdziły późniejsze badania nad stylem przywiązania a długotrwałą sytuacją życia w pojedynkę (Schachner, Shaver, Gillath, 2008).

W doborze osób do grupy badanej zastosowano strategię „kuli śnieżnej” (dobór łańcuchowy) wśród studentów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Politechniki Poznańskiej, pracowników naukowych i administracji UAM

oraz słuchaczy studiów podyplomowych przy Instytucie Psychologii UAM, Uniwersytecie Ekonomicznym i Politechnice Poznańskiej. W badaniach wzięło udział 386 osób, w tym 277 kobiet (71,76%) i 109 mężczyzn (28,24%) w wieku 19-33 lat. Najwyższy odsetek uczestników stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-27 lat (32,90%), legitymujące się wykształceniem wyższym, a zatem te, które ukończyły studia i podjęły już pracę zawodową (61,14%), mieszkające w mieście liczącym ponad 500 tys. mieszkańców (42,49%), posiadające partnera/kę (57,51% w porównaniu z 42,49% osobami żyjącymi w pojedynkę). Do ostatecznych analiz włączono osoby o orientacji heteroseksualnej, nigdy niezamężne/nieżonate, niebędące w chwili badania w związku małżeńskim, a jedynie w związku nieformalnym oraz osoby żyjące w pojedynkę.

Wyniki i dyskusja

Wypowiedzi zebrane od 386 osób badanych zostały poddane jakościowej i ilościowej analizie. Ta ostatnia została przeprowadzona przy użyciu programu komputerowego Kwalitan 5 i polegała na zliczaniu frekwencji słów w wypowiedziach (ang. *words frequency*), obliczeniu wskaźników bezwzględnych i względnych frekwencji oraz określaniu kontekstu, w jakim występowały słowa o najwyższej częstotliwości (ang. *words-in-context*), przy czym pod uwagę brano jedynie następujące części mowy: rzeczowniki, czasowniki i przymiotniki. Analizę ilościową przeprowadzono dla wypowiedzi, które zostały pogrupowane z uwagi na dwa kryteria: płeć (kobieta *vs.* mężczyzna) oraz status w związku (posiadanie partnera *vs.* brak partnera). W ten sposób wyodrębniono 5 kategorii wśród zebranych tekstów, które ukazuje rycina 1.

Rycina 1. Kategorie wypowiedzi wyróżnione z uwagi na płeć i status w związku osób badanych

Źródło: opracowanie własne

Zliczanie frekwencji słów, w tym obliczanie wskaźników bezwzględnych i względnych frekwencji procentowej oraz analizę kontekstu ich występowania w pierwszej kolejności przeprowadzono dla wypowiedzi uzyskanych od 386 uczestników. Taki porządek analizy wynikał z konieczności stworzenia listy słów obejmującej wszystkie słowa występujące w wypowiedziach osób badanych. W ten

sposób wygenerowano listę 47 słów o najwyższej wartości względnych współczynników frekwencji, które porównano między kategoriami wypowiedzi ujętymi na rycinie 1.

Na podstawie wartości względnych wskaźników frekwencji słów w wypowiedziach 386 uczestników, ustalono, iż do słów o najwyższej frekwencji (wartość względnego współczynnika frekwencji powyżej 0,060) należą słowa: *mój/moja*, *kochać*, *wspierać*, *dzielić* oraz *przyjaciół*. Analiza kontekstu występowania wymienionych wyrazów ujawnia, że:

- Przysłówek *mój/moja* podkreśla znaczenie wyłączności relacji z partnerem, na co wskazuje fakt, że pojawia się w towarzystwie takich rzeczowników, jak *przyjaciół* („partner jest moim przyjacielem”) czy *oparcie* („partner jest moim oparciem”). Pomimo tego, że badani nie odnosili pojęcia wyłączności do wyłączności seksualnej, którą w języku codziennym nazywa się wiernością (Błęszyńska, 1986), to poprzez analogię do wyłączności erotycznej (zob. Fromm, 1997) i wierności, można wskazać na znaczenie emocjonalnej wyłączności dla intymnej relacji – sprawia ona, że ludzie koncentrują się na jednej tylko osobie, a nie na poszukiwaniu odpowiednich partnerów drogą prób i błędów (Braun-Gałkowska, 2008).
- Czasownik *kochać* używany jest dla wyrażania zarówno potrzeby kochania kogoś („chcę kochać”), jak i potrzeby bycia kochanym przez kogoś („chcę, aby partner mnie kochał”).
- Czasownik *wspierać* występuje zarówno w znaczeniu udzielania wsparcia partnerowi, jak i potrzeby otrzymywania wsparcia ze strony partnera.
- Czasownik *dzielić* pojawia się w znaczeniu dzielić coś z kimś, na przykład „dzielić problemy, smutki”. Na ten aspekt – dzielenia smutków – zwraca także uwagę Fromm (1997), wskazując, że jedną z cech, które człowiek może dać drugiemu człowiekowi, jest m.in. smutek.
- Rzeczownik *przyjaciół*, którego wysoka frekwencja w wypowiedziach uczestników może stanowić wyraz „postępującej personalizacji” związku małżeńskiego” (Rostowski, 1987) i postrzegania małżeństwa nie jako instytucji, ale jako partnerskiej więzi osobowej (Braun-Gałkowska, 1992) oraz emocjonalnej (Duch-Krzystoszek, 1995), przypominającej relację przyjacielską, którą tworzą partnerzy, zachowując swą wewnętrzną odrębność i równe prawa (Pankowska, 2005). Potwierdzają to również badania Ignatczyk (1999), które ujawniają, że młodzi ludzie preferują związek małżeński oparty przede wszystkim na więzi uczuciowej i przyjaźni. Przyjaźń i partnerstwo, które z biegiem czasu zajmują miejsce namiętności towarzyszącej romantycznym początkom związku, tworzą dojrzałą miłość warunkującą powstanie oraz utrzymanie trwałego i udanego związku mężczyzny z kobietą (Kernberg, 1998).

Dodatkowym elementem przeprowadzonej analizy było stworzenie dla 47 słów o najwyższej frekwencji w wypowiedziach osób badanych siatki działań „przez” (działania podejmowane przez partnera), działań „na” (działania podejmowane wobec partnera) oraz siatki atrybutów towarzyszących słowu partner. Wyniki tej analizy ukazuje tabela 2.

Tabela 2. Siatka działań i atrybutów słowa kluczowego *partner życiowy*

Działania „przez” (N = 25)	Działania „na” (N = 24)	Atrybuty (N = 5)
Akceptuje moje wady	-----	Mój
Daje bezpieczeństwo	-----	Dobry
Daje mi oparcie	-----	Ważny
Daje mi wsparcie	-----	Najważniejszy
Darzy mnie zaufaniem	Darzę go/ją zaufaniem	Odpowiedzialny
Darzy mnie miłością	Darzę go/ją miłością	
Darzy mnie uczuciem	Darzę go/ją uczuciem	
Dzieli ze mną problemy/ smutki	Dzieli z nim/nią problemy/ smutki	
Dzieli ze mną radości	Dzieli z nim/nią radości	
Dzieli ze mną pasję	Dzieli z nim/nią pasję	
Dzieli ze mną moje szczęście	Dzieli z nim/nią moje szczęście	
Kocha mnie	Kocham go/ją	
Pomaga mi	Pomagam mu/jej	
Wspiera mnie	-----	
Rozumie mnie	Rozumiem go/ją	
Szanuje mnie	Szanuję go/ją	
Ufa mi	Ufam mu/jej	
Troszczy się o mnie	Troszczę się o niego/nią	
Tworzy ze mną związek	Tworzę z nim/nią związek	
Tworzy ze mną rodzinę	Tworzę z nim rodzinę	
Ma podobne poglądy/ wartości/zainteresowania	-----	
Spędza ze mną czas	Lubię spędzać z nim/nią czas	
Jest moim przyjacielem	Jestem dla niego/niej przyjacielem	
Jest moim oparciem	Jestem dla niego/niej oparciem	
Jest moim szczęściem	-----	
-----	Mogę na nim/niej polegać	
-----	Mogę liczyć na niego/nią	
-----	Planuję z nim stworzyć związek	
-----	Planuję z nim wspólną przyszłość	
-----	Planuję z nim założyć rodzinę	
-----	Planuję z nim dzieci	

Źródło: opracowanie własne

Dane zwarte w tabeli 2 stanowiły podstawę dla pogłębienia analizy poprzez określenie, jakie cechy (atrybuty) oraz jakie działania, w tym czynności, stany, ustosunkowania, wiązą młodzi dorośli z osobą, którą uznają za swego partnera życiowego. Pozwoliło to ostatecznie na ustalenie znaczenia, jakie badani przypisują pojęciu partner życiowy, mianowicie partner życiowy jest w społecznym rozumieniu młodych dorosłych osobą, która przede wszystkim: (1) daje poczucie bezpieczeństwa (funkcja bezpiecznej bazy), (2) udziela wsparcia (funkcja bezpiecznej przystani), (3) na której można polegać, która troszczy się o drugą osobę, która rozumie ją, której ufa się, która kocha i którą kocha się, z którą tworzy się lub planuje się z nią stworzyć związek/rodzinę/mieć dzieci. Liczba działań „przez”, to znaczy działań podejmowanych przez partnera na rzecz tej drugiej osoby jest niemal identyczna jak liczba działań „na”, czyli działań, jakie uczestnicy podejmują lub deklarują, że podejmowaliby na rzecz partnera. Ten wzorzec może świadczyć o „czynnym charakterze miłości”, o którym pisał Fromm (1997, s. 37), podkreślając, iż kochać oznacza dawać (przede wszystkim), ale także i brać. Wzorzec ten można również wyjaśnić, wskazując, iż długotrwałe związki mają charakter relacji darowizny, a ludzie troszczą się w nich głównie o zaspokojenie potrzeb drugiej osoby, a w mniejszym stopniu o natychmiastowy rewanż (Aronson, Wilson, Akert, 1997). Porównywalną liczbę działań „przez” i działań „na” można więc uznać za przejaw zasady dawania i odbierania oraz nastawienia na pomaganie (partnerowi) w potrzebie (Aronson, Wilson, Akert, 1997). Jest także prawdopodobne, że w przekonaniu młodych dorosłych, związek między kobietą a mężczyzną w coraz większym stopniu powinien ewoluować w kierunku partnerstwa, które zakłada nie tylko równy podział obowiązków, ale także „wspólnotę celów, działań oraz wzajemną odpowiedzialność i pomoc” (Pankowska, 2005, s. 138).

Jak pokazuje tabela 2, cechy i zachowania związane z osobą partnera życiowego można zaklasyfikować do, jak ujmuje to Fromm (1997), sfery rzeczy „ściśle ludzkich, a nie rzeczy materialnych”. Wzorzec ten jest zgodny ze współczesnymi zmianami w wymiarze intymnych relacji oraz postrzegania małżeństwa nie przez pryzmat instytucji zapewniającej finansowe i materialne zabezpieczenie, ale jako osobistej i emocjonalnej więzi między partnerami wraz z satysfakcjonującymi obie strony relacjami seksualnymi (Rostowski, 1987; Duch-Krzystoszek, 1995). Co niezwykle ważne, uczestnicy w badaniach, mówiąc o partnerze życiowym, nie wskazują na wymiar seksualny intymnej relacji z partnerem. Myślę, że istnieją trzy prawdopodobne tego wyjaśnienia: (1) w grupie badawczej przeważały kobiety (71,76% kobiet w porównaniu z 28,24% mężczyzn), dla których miłość, łączona z pojęciem partnera życiowego, utożsamiana jest z bliskością emocjonalną (Brannon, 2002). W związku z tym, kobiety w swych wypowiedziach mogły nie koncentrować się na budowaniu intymności poprzez aktywność seksualną, która z kolei jest typowa dla stylu relacyjnego mężczyzn (Adler, Rosenfeld, Proctor II, 2006); (2) w opinii młodych dorosłych pojęcie *partnera życiowego* może nie być kojarzone ze sferą seksualną, która silniej wiąże się z pojęciem *partnera seksualnego*. W badaniach własnych pytanie dotyczyło partnera życiowego, a nie seksualnego, stąd osoby badane być może w większym stopniu skupiły się, odwołując się do modelu intymności Ryttinga (por. Spooner, 1982), na

sferze nieseksualnej relacji (w zakresie trzech modalności, tj. fizycznej, umysłowej, emocjonalnej/duchowej) niż na sferze seksualnej. Taki wzorzec wypowiedzi może również wynikać z tego, że w związkach w okresie wczesnej dorosłości kobiety i mężczyźni w większym stopniu poszukują głębokiej, intymnej więzi niż rozładowania napięcia seksualnego i zaspokojenia, choć niezwerbalizowanych bezpośrednio, potrzeb seksualnych (Beisert, 1991). Relacje młodych dorosłych cechują się integracją elementów emocjonalnych i seksualnych, a tym samym bliskość fizyczna może być przez nich ujmowana przez pryzmat bliskości emocjonalnej, wraz z którą stanowią jedną całość (Beisert, 1991). Jeśli partner życiowy oceniany jest, a tak właśnie było w badaniach własnych, jako osoba, z którą można stworzyć długotrwały związek lub związek na całe życie, wówczas owa stabilność i zorientowanie osób na wspólną przyszłość mogą zwiększać znaczenie więzi partnerskiej, a nie seksualnej; (3) prawdopodobne jest także, że uczestnicy mogli odczuwać pewną barierę (pomimo pełnej anonimowości badań) przed ujawnianiem, że aspekt seksualny relacji z partnerem życiowym jest dla nich ważny. Podobną tendencję zaobserwował w swych badaniach Rostowski (1997, s. 374), który dalszą pozycję satysfakcji seksualnej wśród motywów wyboru partnera wyjaśnia tym, że jest to intymna sfera i w badaniach trudno swobodnie wypowiadać się na ten temat.

W celu udzielenia odpowiedzi na pozostałe dwa pytania badawcze dotyczące różnic w zakresie rozumienia pojęcia *partner życiowy* przez osoby żyjące w pojedynkę i w związku oraz przez kobiety i mężczyzn, przeprowadzono test istotności różnicy między proporcjami występowania słów w zakresie frekwencji 47 słów ($\alpha = 0,05$) w grupie osób posiadających i nieposiadających partnera oraz w grupie kobiet i mężczyzn.

Między osobami posiadającymi i nieposiadającymi partnera różnice w zakresie frekwencji słów dotyczyły dwóch słów:

- przymiotnika *mój*, który częściej pojawiał się w wypowiedziach osób będących w związkach,
- czasownika *kochać*, dla którego wartość współczynnika względnej frekwencji jest wyższa wśród osób żyjących w pojedynkę.

Różnice te można prawdopodobnie wyjaśnić w ten sposób, że osoby w związkach mają zaspokojoną potrzebę bycia kochanym, stąd większe znaczenie ma dla nich poczucie wyłączności w obrębie danej relacji. Dla osób żyjących w pojedynkę, wobec faktu nieposiadania partnera, kluczowe znaczenie ma w pierwszej kolejności gratyfikacja potrzeby bycia kochanym.

Z kolei odnotowane różnice płciowe w zakresie częstości występowania słów w wypowiedziach dotyczą tylko czterech wyrazów, które były częściej używane przez kobiety niż mężczyzn. Są to:

- przymiotnik *mój*,
- czasowniki *kochać* i *wspierać*,
- rzeczownik *bezpieczeństwo*.

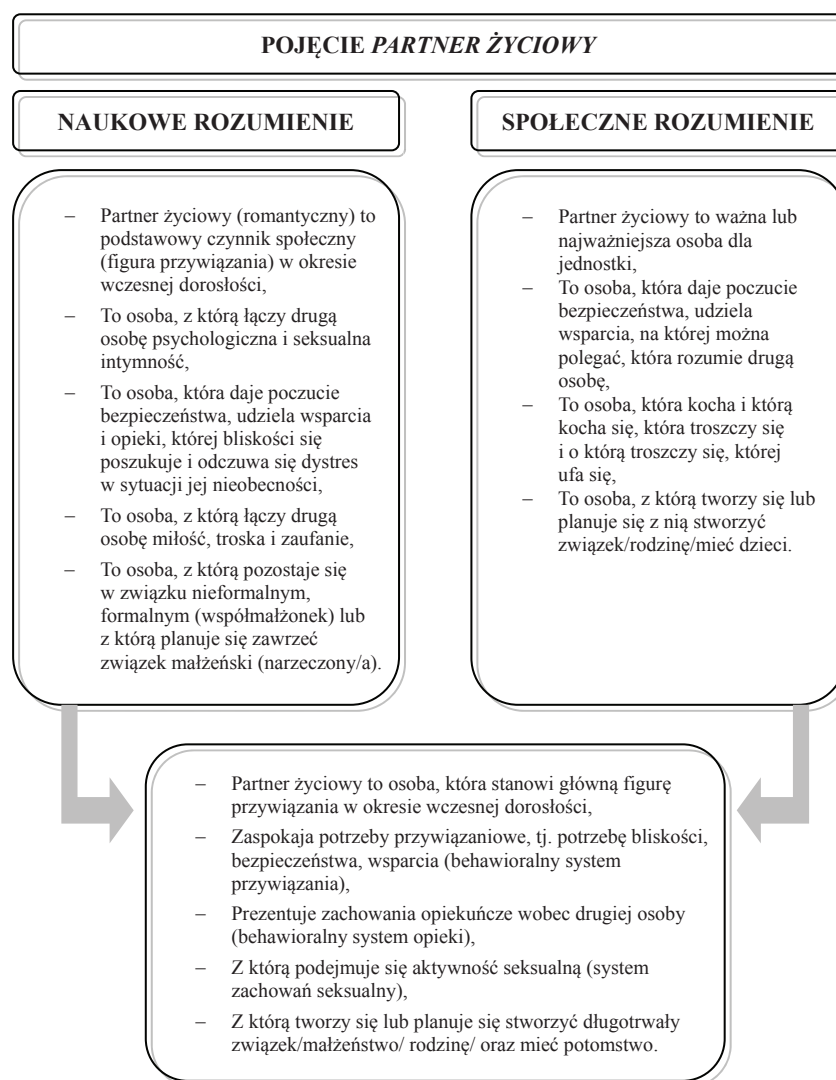
Wyższa frekwencja tych słów w wypowiedziach kobiet w porównaniu z wypowiedziami mężczyzn może wskazywać na znaczenie, jakie dla kobiet mają takie aspekty intymnych relacji, jak wyłączność relacji z partnerem (*mój*),

pragnienie bycia kochaną (*kochać*) i otrzymywanie wsparcia (*wspierać*) i bezpieczeństwa (*bezpieczeństwo*) ze strony partnera. Wyniki te pozostają w zgodzie z innymi badaniami, które ujawniają, że kobiety bardziej niż mężczyźni cenią sobie zarówno emocjonalną i seksualną monogamię oraz częściej uznają miłość i emocjonalne potrzeby jako usprawiedliwienie zaangażowania się w hipotetyczny romans (Schmookler, Bursik, 2007) w odróżnieniu od mężczyzn, którzy w większym stopniu aprobują romanse w celu zaspokojenia seksualnych potrzeb (Schmookler, Bursik, 2007). Ogólnie można powiedzieć, że wyniki te odzwierciedlają relacyjny styl kobiet, który cechuje się osiąganiem bliskości poprzez dzielnie się uczuciami (Brannon, 2002; Mandal, 2004) oraz potwierdzają charakterystyczny dla kobiet wzorzec zachowań w intymnych relacjach, w których podejmują one częściej niż mężczyźni zachowania bliskości fizycznej oraz zachowania na rzecz wspólnoty i partnera (Kuczyńska, 1998).

Na ogólnym poziomie przeprowadzona analiza pozwala uznać, że ani płeć, ani fakt zaangażowania lub braku zaangażowania w związek nie różnicują zasadniczo cech i zachowań, jakie przypisywane są partnerowi życiowemu. Może wiązać się to z faktem, że zarówno kobiety i mężczyźni żyjący w pojedynkę oraz kobiety i mężczyźni zaangażowani w relację, mają podobne wyobrażenia na temat tego, kim jest partner życiowy i jaki związek z nim tworzą lub też chcieliby stworzyć. Brak różnic między grupami może świadczyć o pewnej powszechności oczekiwań wobec potencjalnego partnera, co z kolei prawdopodobnie wynika z aktualnych tendencji do zrównywania praw kobiet i mężczyzn w związkach. Współczesne przeobrażenia systemu ról płciowych rodzą wśród kobiet oczekiwanie, aby mężczyźni w większym stopniu niż dotychczas zaangażowali się w związki interpersonalne i życie rodzinne (Pankowska, 2005). W ten sposób tradycyjne pragnienia mężczyzn wobec kobiet, na zasadzie wzajemności, podzielane są także przez kobiety, do których mężczyźni, jak wskazuje Brannon (2002, s. 563), „upodobnili się pod względem formowania bliskich związków”. Zbieżność oczekiwań w tej sferze można także interpretować, odwołując się do psychologii ewolucyjnej oraz badań międzykulturowych Bussa i jego współpracowników (1990, za: Best, Williams, 2002, s. 122-123), które ujawniły, że we wszystkich 33 krajach z 6 kontynentów i 5 wysp objętych ich badaniami, występowały istotne podobieństwa w zakresie cech pożądanых u partnerów. Ten wzorzec wyników sugeruje zatem pewną spójność ludzkich preferencji w doborze partnerów, którą można uznać za „typową dla gatunku” ludzkiego. Z drugiej strony uniwersalność wyobrażeń na temat partnera życiowego/małżonka/małżeństwa można także wiązać z faktem, że już od dzieciństwa poznajemy romantyczne ideały przypisywane miłości i jesteśmy przygotowywani do możliwości zakochania się, spotkania drugiej osoby, dlatego też traktujemy ją jako naturalny element życia (Turner, Helms, 1999). Jak pokazują badania, mężowie i żony w podobny sposób pojmują miłość (Rostowski, 1997). Potwierdzeniem zgodności w zakresie oczekiwań wobec małżonka/małżeństwa są także badania Braun-Gałkowskiej (1980, 1992), w których kobiety i mężczyźni z małżeństw zadowolonych oraz niezadowolonych, pomimo różnic między nimi w aspekcie częstości i znaczenia poszczególnych oczekiwań, wymieniali podobne do siebie oczekiwania.

Pojęcie *partner życiowy* – próba własnego ujęcia

Ta część pracy stanowi próbę syntezy rezultatów wynikających z przeglądu literatury oraz wyników badań własnych, dającej podstawy dla autorskiej propozycji definicji pojęcia *partner życiowy*. Zestawienie najważniejszych aspektów rozumienia pojęcia *partner życiowy* na gruncie naukowym oraz w opinii młodych dorosłych ukazuje rycina 2.

Rycina 2. Naukowe i społeczne aspekty rozumienia pojęcia *partner życiowy*

Źródło: opracowanie własne

Zasadniczo teoretycy jak i młodzi dorośli wskazują na podobne cechy i zachowania w odniesieniu do osoby, jaką jest partner życiowy. Jedyna odnotowana różnica, na którą już wskazywano, dotyczy faktu, że teoretycy i badacze mówią o partnerze również w kontekście relacji seksualnej i zachowań seksualnych, natomiast osoby badane nie wskazywały w swych wypowiedziach na ten aspekt. Pragnąc odnieść wyniki badań własnych nad społecznym rozumieniem pojęcia *partner życiowy*, poszukiwałam prac, które podejmowałyby to zagadnienie. Prace empiryczne, do jakich udało mi się dotrzeć (m.in. Braun-Gałkowska, 1980; Fromm, 1997; Rostowski, 1997; Pielka, 1998; Doniec, 2001; Kliza, 2003; Bakiera, 2008) dotyczą w głównej mierze oczekiwań wobec przyszłego małżonka lub małżeństwa w ogóle, stąd nie można ich wprost odnosić do wyników badań własnych, które dotyczą pojęcia *partner życiowy*, a nie małżonka. Z uwagi jednak na brak, zgodnie z moim rozeznaniem w literaturze, badań dotyczących oczekiwań wobec partnera życiowego, w niniejszym opracowaniu odwołuję się zasadniczo do badań dotyczących problematyki małżeństwa.

Analiza wyników badań własnych ujawnia, iż cechy i zachowania związane z partnerem życiowym w prezentowanych badaniach są niemal całkowicie zbieżne z oczekiwaniami, jakie formułowane są wobec małżeństwa i męża w pracach cytowanych powyżej autorów. Uczestnicy cytowanych badań wskazywali na takie cechy, jak: radość, zainteresowanie, zrozumienie, smutek (Fromm, 1997); miłość, zaufanie, szczęście, stabilizacja życiowa, chęć posiadania potomstwa (Rostowski, 1997); wspólnota ideowa, przedłużenie swojej egzystencji w dzieciach, wspólne zainteresowania i rozrywki, pomaganie bliskim (Braun-Gałkowska, 1980); poczucie wzajemnego bezpieczeństwa, poczucie wzajemnej odpowiedzialności, wspólne spędzanie wolnego czasu, wzajemne zaufanie, wzajemna troskliwość, wzajemna miłość, wzajemny szacunek (Braun-Gałkowska, 1992); miłość, pragnienie założenia własnej rodziny, wzajemna akceptacja, szczęście, stabilizacja (Kliza, 2003); miłość, szczęście, oczekiwanie udanych dzieci, poczucie bezpieczeństwa (Pielka, 1998); miłość (Bakiera, 2008); troska o współmałżonka (Doniec, 2001). Odnotowane podobieństwo oczekiwań wobec małżonka i partnera życiowego można by wyjaśnić z jednej strony tym, że partner/partnerka życiowy/życiowa traktowani są jako kandydaci na potencjalnego męża/żonę, a zatem długotrwałego partnera, stąd oczekiwania wobec nich są niemal identyczne, a z drugiej strony jest również prawdopodobne, iż mąż/żona postrzegani są przez pryzmat małżeńskiej relacji o charakterze partnerskim, a nie instytucjonalnej, na co zwrócono już uwagę.

Pomimo znaczącej zbieżności oczekiwań wobec małżonka i partnera życiowego stwierdzanej w badaniach, zauważyć można między nimi pewne różnice. W badaniach nad oczekiwaniami wobec małżeństwa/małżonka uczestnicy wskazywali na znaczenie atrakcyjności fizycznej oraz możliwość satysfakcjonującego zaspokajania potrzeb seksualnych, natomiast w prezentowanych badaniach ten aspekt nie wystąpił. Być może małżeństwo (pojmowane tradycyjnie) w znacznie większym stopniu niż relacja z partnerem życiowym postrzegane jest jako więź integrująca elementy bliskości psychicznej i seksualnej; natomiast związek z partnerem może być głównie oceniany w kategoriach bliskości emocjonalnej i zaspokajania potrzeb

psychicznych obu stron, na co wskazywać może także to, że uczestnicy w badaniach własnych, w odróżnieniu od uczestników w badaniach dotyczących oczekiwań „mażeńskich”, podkreślali znaczenie takich cech u partnera, jak poszukiwanie wsparcia/oparcia oraz udzielanie go.

Na podstawie przeprowadzonych analiz teoretycznych oraz badań własnych, w niniejszej pracy proponuję definicję terminu *partner życiowy*, która:

- obejmuje znaczenie bliskości psychicznej i fizycznej (seksualnej), to znaczy partner życiowy traktowany jest jako osoba, z którą pozostaje się w relacji cechującej się bliskością psychiczną i fizyczną,
- wskazuje na wzajemność w relacji z partnerem, to znaczy partner jest osobą, która nie tylko zaspokaja potrzeby drugiej strony, ale którego potrzeby są także zaspokajane przez tę drugą osobę,
- akcentuje perspektywę czasową w myśleniu o partnerze życiowym, to znaczy partner jest osobą „na całe życie” w kontekście życia małżeńskiego i/lub życia w związku nieformalnym, a zatem uwzględnia współczesne alternatywne formy życia małżeńskiego i rodzinnego. Pojęcie *partner życiowy/partnerka życiowa* nie jest zatem tożsame z pojęciem męża/żony, choć małżonek stanowi partnera życiowego.

Wnioski

Pojęcie *partner życiowy* stosowane jest intuicyjnie przez badaczy reprezentujących nauki społeczne i w związku z tym brak jest jednoznacznych kryteriów jego treściowej zawartości. W celu ustalenia jego znaczenia w niniejszym opracowaniu odwołano się do teorii rozwoju psychospołecznego Eriksona i teorii przywiązania w dorosłości oraz przeprowadzono eksploracyjne badania nad jego społecznym rozumieniem wśród młodych dorosłych. Zestawienie dwóch perspektyw – naukowej i społecznej – pozwoliło na uchwycenie podobieństw i różnic między nimi oraz wskazanie istotnych treści pojęcia *partner życiowy*.

W rozumieniu młodych dorosłych partner życiowy to:

- ważna lub najważniejsza osoba dla jednostki,
- osoba, która daje poczucie bezpieczeństwa, udziela wsparcia, na której można polegać, która rozumie drugą osobę,
- osoba, która kocha i którą kocha się, która troszczy się i o którą troszczy się, której ufa się,
- osoba, z którą tworzy się lub planuje się z nią stworzyć związek/małżeństwo oraz mieć lub nie mieć dzieci.

Zaproponowana w niniejszej pracy definicja *partner życiowy* ma charakter prospektywny i opiera się na dwóch znaczących koncepcjach psychologicznych, a zatem z całą pewnością nie obejmuje wszystkich możliwych treści. Dodatkowo, w większym stopniu uwzględnia elementy teorii przywiązania niż teorii Eriksona, co wynika z faktu, że jego koncepcja akcentuje rozwój w ścieżce indywiduacji, tj. kształtowania się tożsamości w wymiarze indywidualnym, a nie rozwój w ścieżce przywiązania, czyli obszarze relacji interpersonalnych, bliskości z innymi oraz jakości związków, dla których matrycą jest relacja przywiązania z okresu niemow-

lęctwa (Brzezińska, 2000). W dalszych badaniach istotne byłoby porównanie rozumienia pojęcia *partner życiowy* przez osoby będące w związkach małżeńskich, narzeczeńskich, kohabitanckich oraz osoby żyjące w pojedynkę. Dodatkowo, badania własne obejmowały jedynie osoby z wykształceniem wyższym mieszkające w dużym mieście. W dalszych badaniach istotne byłoby uwzględnienie osób legitymujących się różnym poziomem wykształcenia oraz mieszkających na wsi oraz w miastach o różnej wielkości.

Ponadto, prezentowane badania dotyczyły jedynie partnera życiowego przeciwnej płci. W kolejnych badaniach ważne byłoby odniesienie pojęcia *partner życiowy* do związków homoseksualnych.

Literatura cytowana

- Adler, R.B., Rosenfeld, L.B., Proctor II, R. (2006). *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- Aronson, E., Wilson, T., Akert, R.M. (1997). *Psychologia społeczna. Serce i umysł*. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo.
- Bakiera, L. (2008). Postawy młodych dorosłych wobec małżeństwa. *Psychologia Rozwojowa*, 3, 67-78.
- Beisert, M. (1991). *Seks twojego dziecka*. Poznań: Zakład Wydawniczy K. Domke.
- Best, L.D., Williams, J.E. (2002). Perspektywa międzykulturowa. W: B. Wojciszke (red.), *Kobiety i mężczyźni: odmienne spojrzenia na różnice* (s. 118-145). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Błęszyńska, K. (1986). Wartość życia rodzinnego u osób niepełnosprawnych. *Problemy Rodziny*, 3, 3-8.
- Brannon, L. (2002). *Psychologia rodzaju*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Braun-Gałkowska, M. (1980). *Miłość aktywna*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Braun-Gałkowska, M. (1992). *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Braun-Gałkowska, M. (2008). *Psychologia domowa*. Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Brzezińska, A. (2000). *Spółeczna psychologia rozwoju*. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Brzezińska, A.I., Kaczan, R., Piotrowski, K., Rękosiewicz, M. (2011). Odroczona dorosłość: fakt czy artefakt? *Nauka*, 4, 67-107.
- Cavanagh, S.E. (2007). The social construction of romantic relationships in adolescence: examining the role of peer networks, gender, and race. *Sociological Inquiry*, 4, 572-600. doi: 10.1111/j.1475-682X.2007.00207.x
- Doniec, R. (2001). *Rodzina wielkiego miasta*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

- Donnelly, D., Burgess, E., Anderson, S., Davis, R., Dillard, J. (2001). Involuntary celibacy: a life course analysis. *The Journal of Sex Research*, 38 (2), 159-169, doi: 10.1080/00224490109552083
- Duch-Krzystoszek, D. (1995). Małżeństwo, seks, prokreacja. W: A. Titkow, H. Romański (red.), *Co to znaczy być kobietą w Polsce* (s. 175-188). Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.
- Erikson, E.H. (1997). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- Erikson, E.H. (2002). *Dopełniony cykl życia*. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- Erikson, E.H. (2004). *Tożsamość a cykl życia*. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo.
- Feeney, B.C., Collins, N.L. (2001). Predictors of caregiving in adult intimate relationships: An attachment theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80 (6), 972-994 doi: 10.1037/0022-3514.80.6.972
- Fraley, Ch., Shaver, P. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4 (2), 132-154 doi: 10.1037/1089-2680.4.2.132
- Fromm, E. (1997). *O sztuce miłości*. Warszawa: Wydawnictwo Literackie MUZA S.A.
- Havighurst, R. (1981). *Developmental tasks and education*. New York: Longman.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524, doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511
- Ignatczyk, W. (1999). System wartości rodzinnych młodzieży końca XX wieku (na przykładzie województwa poznańskiego). *Studia Demograficzne*, 1, 91-11.
- Janicka, I., Niebrzydowski, L. (1994). *Psychologia małżeństwa*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kernberg, O.F. (1998). *Związki miłosne: norma i patologia*. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo.
- Kliza, E. (2003). Cechy osobowości a motywacja wyboru współmałżonka. W: I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny* (s. 89-101). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kuczyńska, A. (1998). *Sposób na bliski związek. Zachowania wiążące w procesie kształtowania się i utrzymania więzi w bliskich związkach*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu PAN.
- Levinson, D.J. (1978). *The seasons of a man's life*. New York: Knopf.
- Mandal, E. (2004). *Podmiotowe i interpersonalne konsekwencje stereotypów związanych z płcią*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Miluska, J. (2001). Rola płci w sposobie funkcjonowania małżeństwa i rodziny. W: H. Liberska, M. Matuszewska (red.), *Małżeństwo. Męskość – kobiecość, miłość, konflikt* (s. 47-73). Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.
- Nickerson, A.B., Nagle, R.J. (2005). Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 22 (2), 223-249 doi: 10.1177/0272431604274174
- Pankowska, D. (2005). *Wychowanie a role płciowe*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Pielka, H. (1998). Nowożeńcy o własnym małżeństwie i rodzinie. *Roczniki Socjologii Rodziny*, X, 267-276.

- Plopa, M. (2002). Doświadczenie intymności a satysfakcja z małżeństwa. *Małżeństwo i Rodzina*, 3, 13-26.
- Poortman, A.R., Liefbroer, A.C. (2010). Singles' relational attitudes in a time of individualization. *Social Science Research*, 39 (6), 938-949 doi: 10.1016/j.ssresearch.2010.03.012
- Rostowski, J. (1997). Specyfika kształtowania się tożsamości w okresie młodości. W: J. Rostowski, T. Rostowska, I. Janicka (red.), *Psychospołeczne aspekty rozwoju człowieka* (s. 159-165). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Schachner, D.A., Shaver, P.R., Gillath, O. (2008). Attachment style and long-term singlehood. *Personal Relationships*, 15 (4), 479-491 doi: 10.1111/j.1475-6811.2008.00211.x
- Schmookler, T., Bursik, K. (2007). The value of monogamy in emerging adulthood: A gendered perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24 (6), 819-835, doi: 10.1177/0265407507084185
- Seiffge-Krenke, I. (2003). Testing theories of romantic development from adolescence to young adulthood: Evidence of a developmental sequence. *International Journal of Behavioral Development*, 27 (6), 519-531, doi: 10.1080/01650250344000145
- Simon, R.W., Barrett, A.E. (2010). Nonmarital romantic relationships and mental health in early adulthood: Does the association differ for women and men? *Journal of Health and Social Behavior*, 51 (2), 168-182, doi: 10.1177/0022146510372343
- Slany, K. (2006). *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego*. Kraków: Zakład Wydawniczy NOMOS.
- Soons, J.P.M., Liefbroer, A.C. (2008). Together is better? Effects of relationship status and resources on young adults' well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25 (4), 603-624, doi: 10.1177/0265407508093789
- Spooner, S. (1982). Intimacy in adults: A developmental model for counselors and helpers. *The Personnel and Guidance Journal*, 61 (3), 168-171, doi: 10.1002/j.2164-4918.1982.tb00307.x
- Sytuacja demograficzna Polski. Raport Rządowej Rady Ludnościowej (2012). Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych. Pobrano z: www.stat.gov.pl/Raport.pdf
- Turner, J.S., Helms, D.B. (1999). *Rozwój człowieka*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

Streszczenie. Celem prezentowanych badań jakościowych było określenie znaczenia terminu „partner życiowy” przez młodych dorosłych żyjących w pojedynkę i w związku nieformalnym oraz zbadanie różnic płciowych w zakresie znaczenia pojęcia „partner życiowy”. W badaniu wzięło udział 386 młodych dorosłych (277 kobiet i 109 mężczyzn) w wieku 19-33 lat, którzy zostali poproszeni o pisemne uzupełnienie następującego zdania niedokończonego: „Partner życiowy to dla mnie ...” Wyniki analizy jakościowej i ilościowej wykazały, że młodzi ludzie postrzegają partnera życiowego jako: (1) ważną lub najważniejszą dla siebie osobę; (2) osobę, która daje poczucie bezpieczeństwa, wspiera, na którą można liczyć i która wykazuje dużo zrozumienia; (3) osobę, którą się kocha i która jest kochana, która troszczy się i o którą troszczy się, która jest godna zaufania; (4) osobę, z którą można tworzyć lub planuje się stworzyć długoterminową relację/małżeństwo oraz mieć lub nie mieć dzieci. Analiza ujawniła również, iż na ogólnym poziomie, osoby żyjące w pojedynkę i żyjące w związku nieformalnym oraz kobiety i mężczyźni, w podobny sposób rozumieją pojęcie „partner życiowy”.

Słowa kluczowe: partner życiowy, życie w pojedynkę, związek nieformalny, różnice płciowe